

Հաստատված է

Պետություն և
իրավունքի

տեսություն և
սահմանադրական

իրավունքի ամբիոնի 31.
08.2020թ.

նիստում (արձ.թիվ 1)

Ամբիոնի պետ՝

.....

(ստորագրություն)

.....

(ամիսամսաթիվ)

ՀՀ ՌԱԿԱՅԱՐԱԿԱՆ ԴԱՐՈՒՄԱՆ ԿԱՐԳԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

(Կազմվել է ուսումնական ծրագրի նախագծի հիման վրա)

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄ		ՀՀ Սահմանադրական իրավունք 1
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԻՉ		
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ		Իրավագիտություն, վճարովի ուսուցում
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ		Իրավագիտություն
ԱՄԲԻՈՆ		Պետություն և իրավունքի տեսություն և սահմանադրական իրավունքի ամբիոն E-mail: pitambion@mail.ru
ՀԵՂԻՆԱԿ/ՆԵՐ		Ա. Սաֆարյան E-mail: safamalya@mail.ru, հեռ. 093 57 75 89
ՌԻՍ.ՏԱՐԻ/ԿԻՍԱՄՅԱԿ		1-ին կուրս, 2-րդ կիսամյակ

ԿՐԵԴԻՏՆԵՐ	4(չորս)
ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԵՎ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՁԵՎԵՐԸ	«ՀՀ սահմանադրական իրավունք 1» դասընթացի ընդհանուր ծավալը կազմում է 126 ժամ, որից 36 դասախոսություն, 28 սեմինար պարապմունք, 62 ժամ ինքնուրույն աշխատանք: Ինքնուրույն աշխատանքի համար նախատեսված ժամերին սովորողը կատարում է գրականության ընթերցում և մշակում, վերլուծական, հետազոտական աշխատանք, դասախոսի հանձնարարությունը կարող է գրել ռեֆերատներ և էսսեներ, պատրաստվում է հաջորդ դասին: Լսարանային դասերը կայանում են շաբաթը մեկ անգամ` 80 րոպե տևողությամբ: Դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի վերջում առանց Գրափակի չգնահատման:
ՍՈՒՏՔԱՅԻՆ ՊԱՅԱՆՁՆԵՐ	Դասընթացը կառուցվում է «Պետություն և իրավունքի տեսություն», «Իրավապահ մարմիններ» դասընթացների իմացություն վրա:
ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	«ՀՀ Սահմանադրական իրավունք 1» դասընթացի 2 րջանակներում ուսումնասիրվում են սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը, առարկան, համակարգը, սահմանադրության էությունը, տեսակները և ձևերը, սահմանադրական կարգի հասկացություն, հայկական պետության սահմանադրական բնութագիրը, անձի իրավական կարգավիճակի հիմունքները, ՀՀ սահմանադրաիրավական կարգավիճակը և քաղաքացության ինստիտուտը:

ՆՊԱՏԱԿ

ԽՆԴԻՐ/ՆԵՐ

Դասընթացի նպատակն է սովորողներին հաղորդել գիտելիքներ և ձևավորել կարողություններ ՅՅ Սահմանադրության Էնթյան և բովանդակության, սահմանադրական կարգի հիմունքների, ՅՅ քաղաքական համակարգի, դրա տարրերի, անձի իրավական կարգավիճակի հիմունքների, սահմանադրաիրավական կարգավիճակի և քաղաքացիություն ինստիտուտի վերաբերյալ:

Դասընթացի խնդիրներն են՝

- Ուսումնասիրել սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը, առարկան, մեթոդները, գիտությունը, սահմանադրաիրավական նորմերն ու ինստիտուտները,
- Ներկայացնել Սահմանադրության հասկացությունը և բնորոշ գծերը,
- Ուսումնասիրել Սահմանադրության հատուկ իրավաբանական բնույթը և Էնթյանը,
- Ներկայացնել ՅՅ սահմանադրական կարգը, հայկական պետության բնութագիրը,
- Ուսումնասիրել անձի իրավական կարգավիճակի հիմունքները,
- Ուսումնասիրել քաղաքացիություն ինստիտուտը:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԵԼՔԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Կարողանա՝

1. տալ ՅՅ Սահմանադրության առարկայի, աղբյուրների, մեթոդների, սկզբունքների, նորմերի, համակարգի, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների սահմանում,
2. տարբերել Սահմանադրական իրավունքի, որպես ՅՅ իրավունքի համակարգի առաջատար ճյուղի և գիտություն առանձնահատկությունները ՅՅ իրավական համակարգում,
3. ներկայացնել ՅՅ իրավունքի համակարգում ՅՅ սահմանադրության ունեցած տեղը, դերը և նշանակությունը,
4. բացահայտել հասարակական կյանքում ՅՅ սահմանադրական կարգի հիմունքների դերն ու նշանակությունը,

		5. սահմանել հայկական պետության բնութագրը, 6. ներկայացնել պետական իշխանության կազմակերպման հիմունքները, 7. բացահայտել մարդու հիմնական իրավունքները և ազատության ունեների կառուցակարգերը, անձի իրավական կարգավիճակի հիմունքները, 8. սահմանել ՀՀ քաղաքացիության ինստիտուտը բնութագրիչ տարերը, քաղաքացիության տրամադրման և դադարեցման, կացության կարգավիճակների տրամադրման հիմնական ձևական պահանջները, 9. ընկալել «սահմանադրություն» երևույթի՝ կարևորությունը և նշանակությունը, 10. մատնանշել տնտեսական, սոցիալական և մշակութային ավունքների ու ազատության ունեների առանձնահատկությունը, 11. վերլուծել ՀՀ քաղաքական համակարգի տարրերից յուրաքանչյուրը, 12. ներկայացնել ՀՀ սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, 13. դասակարգել իրավունքների և ազատության ունեների սահմանափակման հիմքերը, 14. բացահայտել մարդու և քաղաքացու սահմանադրական պարտականությունները, 15. ներկայացնել անձնական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքները և ազատության ունեները, 16. ներկայացնել իրավունքների և ազատության ունեների սահմանադրական երաշխիքները:
--	--	---

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		
Հիմնական		1. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունք /պատ. Խմբագիր պրոֆ. Ն. Ա. Այվազյան /: «Երևանի համալսարան» հրատ., մաս 1 Երևան, 2016: 2. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուսումնական ձեռնարկ /Պ507 Հեղ. խումբ; Գիտ. խմբ.՝ Ա. Ղամբարյան, Մ. Մուրադյան.-2-րդ լրամշակված հրատ.-Եր.: Լուսաբաց հրատարակչատուն, 2016.-628 էջ: 3. Մուրադյան Մ.Հ. Մարդու

	իրավունքներին տեսություն և հիմնահարցեր / Մ.Յ. Մուրադյան. - Եր., Մ 992 Ա/2 Արման Ասման գրական, 2016 (մաս 1)-224 էջ : 4. Այվազյան Ն., Այվազյան Ա., Սահմանադրության էությունը և բովանդակությունը, Երևան, 2005: 2002.
Լրացուցիչ	1. Մ. Մուրադյան Արտասահմանյան երկրներին սահմանադրական իրավունք (Ընդհանուր մաս): Եր. 2011. 2. Авакьян С.А. Конституционное право. Энциклопедический словарь. Изд. "Норма", М., 2000. 3. Автономов А.С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М., 2005. 4. Баглай М.Б. Конституционное право Российской Федерации. М., 2005. 5. Государственное право Германии /издатели: И. Изензее, П. Кирххов/. В 2-х томах, М., 1994. 6. Енгибарян Р.В. Сравнительное конституционное право. М., 2005 7. Енгибарян Р.В. Конституционное развитие в современном мире. М., 2007. 8. Зиновьев А.В. Конституционное право России: проблемы теории и практики. М., 2000. 9. Козлова Е.И. Кутафин О. Е. Конституционное право России. М., 2006. 10. Конституционное /государственное/ право зарубежных стран /под ред. проф. Страшуна Б. А./ . В 4-х томах. Том 1, М., 1993, том 2 М., 1995, том 3, М., 1998. 11. Маклаков В.В. Конституционное право зарубежных стран (Общая часть). М., 2006. 12. Сравнительное конституционное право /отв. ред. проф. Чиркин В. Е./ . М.,
ԳԼԱՅԱՏՄԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐ ԵՎ ԿՇԻՌ	Ուսումնական 1-ին կիսամյակի համար ստուգման ձևն ախտահարող է
ԳԼԱՅԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐ / ՄԵԽԱՆԻՉՄՆԵՐ	Սովորողը դասընթացից կարող է հանդես բերել մինչև 100% (ստուգված) առաջադիմություն: Առաջադիմության վերջնական գնահատականը ձևավորվում է ուսանողի միջակայքի և ամփոփիչ քննությունների գնահատականների հանրագումարի արդյունքում: Գնահատումը կատարվում է վերոնշյալ բաղադրիչների հիման վրա «Գերազանց», «Լավ», «Բավարար» և «Անբավարար» կամ «Ստուգված» կամ «Չստուգված» գնահատականների նշանակումով: Գնահատականների չափանիշներն են՝ ա) «Գերազանց», եթե ունկնդիրը խոր և հիմնավոր է յուրացրել ամբողջ ծրագրային նյութը, սպառիչ, հաջորդական, գրագետ ու

	տրամաբանորեն կառուցված է 2 արադրում այն, ունակ է կատարել ու վերլուծություններ, չի դժվարանում պատասխանել, երբ ձևափոխվում է առաջադրանքը, ճիշտ է մեկնաբանում սահմանադրա-իրավական նորմերը, ընդունակ է ինքնուրույն ընդհանրացնել և 2 արադրել նյութը՝ սխալներ թույլ չտալով: բ) «Լավ», եթե սովորողը հիմնավոր գիտի ծրագրային նյութը, գրագետ է և ըստ էության 2 արադրում է այն, հարցին պատասխանելիս թույլ չի տալիս էական անճշտություններ, կարողանում է ճիշտ կիրառել տեսական դրույթները, գործնական առաջադրանքները կատարելիս տիրապետում է անհրաժեշտ ունակությունների ու հմտությունների: գ) «Բավարար», եթե սովորողը յուրացրել է միայն հիմնական նյութը, բայց չգիտի դրա առանձին մանրամասները, թույլ է տալիս անճշտություններ, ոչ ճիշտ ձևակերպումներ, խախտում է ուսումնական նյութի 2 արադրման հաջորդականությունը և դժվարանում է կատարել գործնական առաջադրանքները, չի պատասխանում լրացուցիչ հարցերին: դ) «Անբավարար», եթե սովորողը չգիտի ծրագրային նյութի գգալի մասը, թույլ է տալիս էական սխալներ, չի կարողանում կատարել գործնական առաջադրանքներն և պատասխանել լրացուցիչ հարցերին:
ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
Ներկայություն	Դասապլանի որևէ փոփոխություն նախօրոք կտեղեկացվի ուսանողին: Ուսանողի դասերին ներկայությունը բխում է նրա իսկ 2 ահերից, քան ի որ ներկայությունը ենթադրում է ունկընդրում, մասնակցություն քննարկումներին, չհասկացված կամ վատ հասկացված խնդիրների պարզաբանում, ինքնուրույն և գործնական աշխատանքների հանձնում: Ուսանողն այս դեպքում հնարավորություն է ունենում

Գրավոր աշխատանքներին ներկայացվող պահանջներ Ինքնուրույն և գործնական աշխատանքներ	լսել ոչ միայն ծրագրային նյութը, այլ և մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին, անել ինքնուրույն դատողություններ և հայտնել սեփական տեսակետը:
	Գրավոր աշխատանքների ժամանակ արգելվում է ծածկագրերից օգտվելը: Ծածկագրի հայտնաբերման դեպքում աշխատանքը գնահատվում է գրոմիավոր:
	Ինքնուրույն և գործնական աշխատանքները անհրաժեշտ է կատարել առանց կողմնակի միջամտության և հանձնել դրանք նշված ժամանակահատվածում: Ինքնուրույն աշխատանքում արգելվում է գրագողությունը: Այլոց մտքերը օգտագործելու դեպքում ուսանողը պարտավոր է նշել աղբյուրը ըստ ընդունված ակադեմիական ձևաչափի:

ԹԵՄԱՏԻԿ ՏՐՈՅՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

Թեմա 1 Հայաստանի սահմանադրական իրավունքի ճյուղի հասկացությունը և առարկան: Սահմանադրական իրավունքի գիտությունը (2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցերը	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը: «Սահմանադրական իրավունք» և «պետական իրավունք» հասկացությունների հարաբերակցությունը: 2. Սահմանադրական իրավունքի առարկան և մեթոդը: Սահմանադրական իրավունքի կողմից կարգավորվող հարաբերություններ (երկու խումբ՝ մարդ-պետություն և պետական իշխանության կառուցվածքը) հիմնարար բնույթը և նրա կարգավորման մեթոդների (պարտավորեցման, արգելման,	Հարցեր 1-7, 10, 11 - անցկացվում է դասախոսություն՝ սովորողների ու շադրությունը հրավիրելով խնդրահարույց հարցերի վրա: Հարցեր 1-7, 10, 11 - սեմինար պարապմունք, խնդրահարույց հարցերի քննարկում: Հարցեր 6, 8, 9, 12, 13 - ինքնուրույն

աշխատանք .
 սովորողները
 ծանոթանում են
 գրականությանը՝
 այնուհետև սեմինար
 պարապմունքի ժամանակ
 քննարկվում են
 խնդրահարույց
 հարցերը , ստուգվում
 են ընթացիկ
 առաջադրանքները :

Ցանոթանում եւ
գրականությանը՝
այնուհետեւ սեմինար
պարապմունքի ժամանակ
քննարկվում եւ
խնդրահարույց
հարցերը, ստուգվում
եւ ընթացիկ
առաջադրանքները:

պատասխանատվություն և առանձնահատկությունը և սուբյեկտները: 8. Սահմանադրական իրավունքի տեղը Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համակարգում: Նրա կապը իրավունքի մյուս ճյուղերի հետ: 9. Սահմանադրական իրավունքի զարգացման հիմնական միտումները: Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական իրավունքի զարգացման (սոցիալականացումը, ժողովրդավարացումը, միջազգայնացումը) միտումները: 10. Սահմանադրական իրավունքի գիտությունն առարկան, համակարգը և աղբյուրները: 11. Սահմանադրական իրավունքի գիտությունն մեթոդները: Պատմական, իրավահամեմատական, վիճակագրական, համակարգային մոտեցման և հետազոտության կոնկրետ-սոցիոլոգիական մեթոդները կիրառության առանձնահատկությունները: 12. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի գիտության զարգացումն արդի փուլում: 13. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի դասընթացը:	
---	--

Թեմա 2	
ՀՀ Սահմանադրության տեսական հիմունքները (4 ժամ դասախոսություն և 4 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Սահմանադրության հասկացությունը (սորմատիվակտե, ունի բարձրագույն իրավաբանական ուժ և հատուկ կարգավորման առարկա) և հատկանիշները (ընդունվում է ժողովրդի կողմից, նրա անունից, ունի հիմնարար և համապարփակ բնույթ), որոնցով տարբերվում է մյուս իրավական ակտերից:	Հարցեր 1-7-անցկացվում է դասախոսությունն խմբային քննարկման եղանակով: Սովորողները նախօրոք ուսումնասիրում են քննարկվող նյութը և ներկայացնում խնդրահարույց հարցերը: Հարցեր 1- 7 - սեմինար

2. Սահմանադրություն հատուկ իրավաբանական բնույթը, նրա բարձրագույն իրավաբանական ուժի և այլ իրավական ակտերի նկատմամբ գերակայություն բովանդակությունը: Մյուս ակտերի նկատմամբ Սահմանադրության գերակայությունը պայմանավորող հանգամանքները: Սահմանադրության և միջազգային իրավական նորմերի հարաբերակցությունը: 3. Սահմանադրության էությունը: Սահմանադրության ծագման բնական անհրաժեշտությունը և նրա բովանդակության պատմական զարգացումը: Սահմանադրության էությունը վերաբերյալ տարբեր մոտեցումները (արևմտյան և մարքսիստական): 4. Սահմանադրության տեսակները և ձևերը: Սահմանադրության դասակարգումը ըստ որոշակի չափանիշների. (կառավարման ձևի, քաղաքական ռեժիմի, կառուցվածքի ձևի, ընդունման կարգի, իրավաբանական և փաստացի): Սահմանադրության ներքին և արտաքին ձևերի (կոշտ և ճկուն, համառոտ և ծավալուն, գրված և չգրված) բազմազանությունը պայմանավորող հանգամանքները: Սահմանադրության կառուցվածքի բովանդակությունը: 5. Սահմանադրության գործառնությունները (ֆունկցիաները): Իրավական, քաղաքական և գաղափարական գործառնությունները բովանդակությունը: 6. Սահմանադրության գործողությունը ժամանակի մեջ և տարածության վրա: Սահմանադրության նորմերի անմիջական գործողության բովանդակությունը: 7. Սահմանադրություն և ընդունման և փոփոխման կարգը: ՀՀ Սահմանադրության ընդունման և փոփոխման կարգը:	պարապմունք. Խնդրահարույց հարցերի քննարկում: Հարցեր 3, 4, 6 - ինքնուրույն աշխատանք: Սովորողները նախապես ծանոթանում են անհրաժեշտ նյութերին, ուսումնասիրում են Եվրոպական մի քանի երկրների սահմանադրություններին կառուցվածքը, կարգավորման ոլորտները, և համեմատում ՀՀ Սահմանադրության հետ ու ցույց տալիս աման ձևահատկությունները: Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ:
---	---

Հայ աստանի Հանրապետության սահմանադրական կարգը (Ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Սահմանադրական կարգի հասկացությունը: Դրա բովանդակության պայմանավորվածությունը Սահմանադրության առաջին գլխում ամրագրված հիմնադրոլյ թներով: Սահմանադրական կարգի միջազգային նշանակությունը: 2. Սահմանադրական կարգի ինստիտուտի տեղը ՀՀ սահմանադրական իրավունքում: Այդ ինստիտուտի նորմերի ազդեցությունը Սահմանադրության մյուս ինստիտուտներին ձևավորման վրա:	Հարցեր 1-2-անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 1-2 - ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են նյութերին, վեր են հանում խնդրահարույց հարցերը, որոնք քննարկվում են սեմինար պարապմունքի և հաջորդ դասախոսության ժամանակ: Հարցեր 1-2-անցկացվում է սեմինար պարապմունք (սեմինարը կարող է անցկացվել խմբային քննարկման միջոցով): Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ, տրվում են տեստային առաջադրանքներ:

Թեմա 4 Հայ կական պետություն սահմանադրական բնութագիրը (Ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Ինքնիշխան պետություն: Ինքնիշխանության իրավաբանական բովանդակությունը դրսևորման ձևերը (պետական իշխանության գերակայություն, միասնություն և անկախություն): 2. Ժողովրդավարական պետություն: Պետության ժողովրդավարական բնույթի դրսևորման եղանակները	Հարցեր 1-5-անցկացվում է դասախոսություն խմբային քննարկման ձևով, որտեղ առանձնակի ուշադրություն է դարձվում սովորողներին կողմից ներկայացված

(քաղաքացիական հասարակության առկայություն, իշխանության պատկանելի ժողովրդին, մարդու և քաղաքացու իրավունքներին և ազատությանն ենթի ապահովում, իշխանությանն ենթի բաժանման սկզբունքի իրականացում): 3. Սոցիալական պետություն: Սոցիալական պետության բնորոշ գծերը (աշխատանքի իրավունք, տնտեսության իրացում, նվազագույն կենսամիջոցներին ապահովում): 4. Իրավական պետություն: Իրավական պետության բնորոշ գծերը (իրավունքի կամ օրենքի գերակայություն, փոխադարձ պատասխանատվության ապահովում, իշխանությանն ենթի բաժանում): 5. Աշխարհիկ պետություն: Աշխարհիկ պետության բնորոշ գծերը, որոնցով այն տարբերվում է կղերական բնույթի պետություններից:	խնդրահարույց հարցերին: Հարցեր 1-5 - ինքնուրույն աշխատանք: Հարցեր 1-5-անցկացվում է սեմինար պարապմունք (սեմինարը կարող է անցկացվել խմբային քննարկման միջոցով):
--	---

Թեմա 5	
Պետական իշխանության կազմակերպման հիմունքները (Ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Իշխանության պատկանելի ժողովրդին: Ժողովրդահիշխանության սկզբունքի ծագումն ու զարգացումը: Ժողովրդի ինքնիշխանության և պետական ինքնիշխանության հասկացությունն ու հարաբերակցությունը: Ժողովրդահիշխանության ժողովրդավարության սկզբունքներին հարաբերակցությունը և դրան ենդափոխման վնասակար հետևանքները: 2. Ժողովրդահիշխանության իրացման ձևերը: Անմիջական ժողովրդահիշխանության տեսակները: Հանրաքվեի հասկացությունը և տեսակները (պարտադիր, ֆակուլտատիվ, պլեբիսցիտ), սուբյեկտները,	Հարցեր 1-3-անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 1-3 ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են հանձնարարված գրականությանը, վերհանում խնդրահարույց հարցերը, որոնք քննարկվում են հաջորդ դասախոսության և սեմինար պարապմունքի ժամանակ: Հարցեր 1-3-անցկացվում է սեմինար պարապմունք՝ խնդրահարույց

առարկան և իրավաստեղծ նշանակությունը: Հանրաքվեի նշանակումը բացառող հանգամանքները: Ժողովները, հանրաքվեները, երթերը և ցույցերը որպես անմիջական ժողովրդաիշխանություն օժանդակ ձևեր: Ազատ ընտրություններ սկզբունքի բովանդակությունը: Ժողովրդաիշխանություն ներկայացուցչական ձևերը (պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ): Խորհրդարանի և Նախագահի միջոցով իշխանություն մյուս թևերի նկատմամբ ժողովրդի վերահսկողություն բովանդակությունը: 3. Իշխանություններին բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը: Դրա բովանդակությունը, ծագումն ու զարգացումը: Իշխանություններին տարանջատման սկզբունքի դրսևորման առանձնահատկությունները կառավարման տարբեր ձևերի դեպքում:	հարցերի քննարկմամբ: Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ:
--	---

Թեմա 6 ՀՀ սահմանադրական կարգավիճակը (2ժամ դասախոսություն ,2ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1.ՀՀ տարածքը: 2.ՀՀ պետական լեզուն: 3.ՀՀ պետական խորհրդանիշները: 4. ՀՀ մաքսային, դրամական և հարկային համակարգերը: 5. ՀՀ-ը միջազգային հարաբերություններին համակարգում:	Հարցեր 1-4-անցկացվում է դասախոսություն խմբային քննարկման ձևով, որտեղ առանձնակի ուշադրություն դարձվում սովորողների կողմից ներկայացված խնդրահարույց հարցերին: Հարցեր 1-5-անցկացվում է սեմինար պարապմունք (սեմինարը կարող են անցկացվել քննարկման միջոցով):

	Հարց 5 - ինքնուրույն աշխատանք . սովորողները ծանոթանում են անհրաժեշտ նյութերին , վեր են հանում խնդրահարույց հարցերը , որոնք քննարկվում են սեմինար պարապմունքի և հաջորդ դասախոսության ժամանակ :
--	---

Թեմա 7 Տնտեսական , սոցիալական և հոգևոր-մշակութային հարաբերություններին սահմանադրական հիմունքները (Ժամ դասախոսություն , 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Տնտեսական հարաբերություններին սահմանադրական հիմունքները : Տնտեսական հարաբերություններին հասկացությունը և ենթարկվելը տնտեսական օբյեկտիվ օրենքներին : Պետության դերը տնտեսական հարաբերություններին կարգավորման գործում : Սեփականության ձևերի դերը տնտեսական հարաբերություններին ձևավորման գործում : Տնտեսական հարաբերություններին սկզբունքները : Աշխատանքի իրավունքի դերը տնտեսական հարաբերություններին կարգավորման գործում : 2. Սոցիալական հարաբերություններին սահմանադրական հիմունքները : Սոցիալական համակարգի հասկացությունը , կառուցվածքն ու բովանդակությունը : Սոցիալական հավասարության սկզբունքի իրականացումը : Ընտանիքի հիմնախնդիրը սոցիալական հարաբերություններին համակարգում : 3. Հոգևոր-մշակութային հարաբերություններին	Հարցեր 1-7-անցկացվում է դասախոսություն խմբային քննարկման միջոցով : Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված թեմայի հիմնադրույթներին և խնդրահարույց հարցերը ներկայացնում քննակման : Հարցեր 1-7 սեմինար պարապմունք , խնդրահարույց հարցերի քննարկում Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները , կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ :

սահմանադրական հիմունքները : Յոգևոր-մշակութային հարաբերություններին իրավական կարգավորման Առանձնահատկությունները : Գիտություն, կրթություն և կրոնի դերը անձի հոգևոր զարգացման և դաստիարակության առաջընթացի խնդրում: Եկեղեցու և պետության փոխհարաբերություններին իրավական կարգավորումը : 4. Մասնավոր սեփականության իրավունք : 5. Աշխատանքի ընտրության ազատության և աշխատանքային իրավունքներ : 6.Սոցիալական ապահովության իրավունք : 7.Կրթության իրավունք :	
--	--

Թեմա 8	
Մարդու և քաղաքացու սահմանադրական իրավական կարգավիճակը (Ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցերը	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Անձի իրավական կարգավիճակի հասկացությունը և դրավրաազդող հանգամանքները (քաղաքացիությունը, հիմնական իրավունքներն, ազատություն- ներն ու պարտականությունները, գործունակությունը, սոցիալական վիճակը): 2. Մարդու և քաղաքացու իրավական վիճակի սկզբունքները (իրավունքներին, ազատություններին և պարտականություններին համընդհանուր լինելը, հավասար- ությունը (իր երեք դրսևորումներով), անօ- տարելիությունը): 3. Սահմանադրական իրավունքներին, ազատություններին և պարտականություններին հասկա- ցությունը և բովանդակությունը : Մարդու հիմնական (սոցիալ- տնտեսական, քաղաքական, անձնական) իրավունքներին սահմանադրական ամրագրման օբյեկտիվ բնույթը`	Հարցեր 1-7 - Դասախոսություն` սովորողներին ակտիվ ներգրավմամբ, խմբա- յին քննարկման ձևով : Հարցեր 1-7 - ինքնուրույն աշխատանք . Սովորողները ծանոթանում են դասագրքի նյութերին և հանձնարարված աշխ- գրականությանը, վեր- հանում խնդրահարույց հարցերը, որոնք քննար- կվում են դասախոսություններին ընթացքում : Հարցեր 3-6-անցկացվում են սեմինար պարապմունք . սովորողները քննարկում են մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավ-

(որպես անձի և պետություն անդամների): Սահմանադրական իրավունքները և ազատությունները բնորոշ գծերը, որոնցով դրանք տարբերվում են իրավունքի այլ ճյուղերի նորմերով կարգավորվող իրավունքներից: 4. Օտարերկրացիների իրավական վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում: Կացույցն ժամանակավոր, մշտական, հատուկ կարգավիճակների սուբյեկտները և առանձնահատկությունները: 5. Մարդու իրավունքները միջազգային իրավական հիմքերը: Մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային նորմերի արտացոլումը ներպետական օրենսդրության մեջ: 6. Իրավունքները և ազատությունները սահմանափակման հասկացությունը և հիմքերը: Սահմանափակման ենթակա և սահմանափակման ոչ ենթակա իրավունքները: 7. Իրավունքները և ազատությունները դասակարգումը: Դասակարգման հիմքերը և չափանիշները (մարդու իրավունքներ և քաղաքացու իրավունքներ, անհատական և կոլեկտիվ): Մարդու իրավունքները դասակարգումը ըստ բովանդակության (անձնական, քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական):	հիմակի ահմանադրաիրավականամրագրումը, ՀՀ-ում օտարերկրացիների կացույցն կարգավիճակի օրենսդրական մրագրման վիճակը և փորձում առաջարկությունները ներկայացնել նշված ոլորտները կարգավորող օրենսդրության բարելավման ուղղությամբ: Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ, տրվում են թեստային առաջադրանքներ:
--	---

Թեմա 9	
Անձնական իրավունքներ և ազատություններ (4 ժամ դասախոսություն , 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Արժանապատվությունը որպես մարդու իրավունքների հիմք: Անազատության մեջ գտնվող անձի արժանապատվության պաշտպանություն միջոցները: 2. Կյանքի իրավունքը: Մարդու կյանքի իրավունքի պաշտպանության հիմնական ուղղությունները (մահապատժի վերացումը, բնակչության բժշկական սպասարկումը,	Հարցեր 1-8-անց կազմվում են դասախոսություն խմբային քննարկման եղանակով: Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են ներկայացվող իրավունքների վերաբերյալ գրականությանը և օրենսդրական ակտերին, վերհանում խնդրահարույց

վերարտադրողական իրավունքը, հանցավորություն դեմ պայքարի ու ժեղացումը):	հարցերը և ներկայացնում քննարկման:
3. Անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքը և դրա երաշխիքները:	Հարցեր 1-8 սեմինար պարապմունք, խնդրահարույց հարցերի քննարկում
4. Մասնավոր կյանքի անձեռնմխելիության իրավունքը. (ոչ պաշտոնական 2 փուլների 2 րջանակը, հարկադրված կապերը, մարդու ներաշխարհը, ընտանեկան կապերը, կրոնական համոզմունքները և այլն):	Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ:
5. Բնակարանի անձեռնմխելիության իրավունքը: Բնակարանի և բնակիչների հասկացությունը; Բնակարան մուտք գործելու իրավունքի սուբյեկտները և պայմանները:	
6. Ազատ տեղաշարժվելու և բնակավայրը նորելու իրավունքը:	
7. Խղճի և հավատքի (կրոնի) ազատության իրավունքը: Կրոնական կազմակերպությունների ձևավորման կարգը և իրավական վիճակը:	
8. Մտքի (արտահայտվելու) և խոսքի ազատության իրավունքը:	

Թեմա 10	
Քաղաքական իրավունքներ և ազատություններ (Ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Միավորվելու իրավունք: 2. Խաղաղ, առանց զենքի հավաքներ անցկացնելու իրավունք: 3. Տեղեկատվության ազատության իրավունք: 4. Պետության կառավարմանը մասնակցելու իրավունք:	Հարցեր 1-4-անցկացվում է դասախոսություն խմբային քննարկման միջոցով: Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված թեմայի հիմնադրույթներին և խնդրահարույց հարցերը ներկայացնում քննարկման: Հարցեր 1-4 սեմինար

	պարապմունք , խնդրահարույց հարցերի քննարկում
--	---

Թեմա 11	
Տնտեսական , սոցիալական և մշակութային իրավունքներ և ազատություններ (Ժամ դասախոսություն , Ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Մասնավոր սեփականություն իրավունք : 2. Աշխատանքի ընտրություն ազատություն և աշխատանքային իրավունքներ : 3. Ձեռնարկատիրական գործունեություն՝ գաղվելու իրավունք : 4. Բարենպաստ շրջակա միջավայրի իրավունք : 5. Արժանապատիվ գոյություն և նվազագույն աշխատավարձի իրավունք : 6. Ամուսնություն և ընտանիք կազմելու իրավունք : Մայրություն և մանկություն պաշտպանությունը : 7. Սոցիալական ապահովություն իրավունք : 8. Առողջություն պահպանման և բժշկական օգնություն իրավունք : 9. Կրթություն իրավունք : 10. Ստեղծագործություն ազատություն իրավունք : 11. Մշակութային կյանքին մասնակցելու իրավունք :	Հարցեր 1,2,5,7,9 - անցկացվում է դասախոսություն խմբային քննարկման միջոցով : Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված թեմայի հիմնադրույթներին և խնդրահարույց հարցերը ներկայացնում քննակման : Հարցեր 1,2,5,7,9 - սեմինար պարապմունք , խնդրահարույց հարցերի քննարկում Ստուգվում են ընթացիկ առաջադրանքները , կազմակերպվում են թեմատիկ ցուցադրություններ : Հարցեր 3,4,6,8,10,11 - ինքնուրույն աշխատանք . սովորողները ծանոթանում են անհրաժեշտ նյութերին , վեր են հանում խնդրահարույց հարցերը :

Թեմա 12
Իրավունքների և ազատությունների սահմանադրական երաշխիքները

(2Ժամ դասախոսություն ,2Ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Իրավունքներն և ազատություններն երաշխիքներն հասկացությունները և բովանդակությունները: 2. Իրավունքներն և ազատություններն պաշտպանությունը պետության պարտականություններն է: 3. Իրավունքներն և ազատություններն դատական պաշտպանությունը: 4. Իրավունքներն և ազատություններն միջազգային իրավական պաշտպանությունները: 5. Իրավաբանական օգնություն և պաշտպանություն ենալու իրավունքը: 6.Անմեղություն կանխավարկածը: 7. Օրենքի հետադարձ ուժի արգելումը:	Հարցեր 1-7-անցկացվում է դասախոսություններն խմբային քննարկման միջոցով: Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են դասագրքում ներկայացված թեմայի հիմնադրույթներին և խնդրահարույց հարցերը ներկայացնում քննակման: Հարցեր 1-7 սեմինար պարապմունք, խնդրահարույց հարցերի քննարկում:

Թեմա 13	
Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը (2Ժամ դասախոսություն ,2Ժամ սեմինար)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Քաղաքացիություն հասկացությունները: Պետության և քաղաքացու միջև կապերի բնույթը (իրավական և կայուն, անձին որպես քաղաքացի ճանաչելը, փոխադարձ իրավունքները և պարտականությունները): Հպատակությունը և անձին չհանձնելը: 2. ՀՀ քաղաքացիության սկզբունքները: Քաղաքացիության ընդհանուր (արյան և հողի իրավունքի) և մասնավոր (իրավահավասարություն, կամավորություն, քաղաքացիությունն իր զրկելու անթույլատրելիություն, բացառիկություն, արտասահմանում ապրողների քաղաքացիության պահպանման, ազգությանմբ հայերի	Հարցեր 1-8-անցկացվում է դասախոսություններ: Հարցեր 1-8 - սեմինար պարապմունք, խնդրահարույց հարցերի քննարկում: Հարցեր 1-8 - ինքնուրույն աշխատանք Սովորողները նախօրոք ծանոթանում են քաղաքացիության վերաբերյալ գործերի լուծման կարգին և փորձում են կազմել քաղաքացիության մեջ ընդունվելու և դուրս գալու վերաբերյալ

քաղաքացիություն ձեռքբերման պարզեցվածություն, ամուսնու քաղաքացիություն մեխանիկական ձեռքբերման (մերժման) սկզբունքների բովանդակությունը: Երկքաղաքացիություն (բազմաքաղաքացիություն) միջազգային իրավական և ներպետական խնդիրները: 3. ՀՀ քաղաքացիություն ձեռքբերման հիմքերը (ծնունդը, քաղաքացիություն ճանաչումը, ստանալը, վերականգնվելը, խմբակային ձեռքբերելը, այլ հիմքեր) և կարգը ըստ ՀՀ քաղաքացիություն մասին օրենքի: 4. ՀՀ քաղաքացիության դադարեցումը: Դրա հիմքերը (դուրս գալը, այլ պետություն քաղաքացիություն ընդունելը) և կարգը: Քաղաքացիությունից դուրս գալու խոչընդոտող հիմքերը: Քաղաքացիությունից գրկելը որպես բացառիկ միջոց: 5. Երեխաների քաղաքացիության որոշման կարգը: Երեխաների քաղաքացիություն որոշման դեպքում երեխայի շահերի հաշվառումը: 6. Քաղաքացիության վերաբերյալ գործերի լուծման կարգը: Այդ գործընթացին մասնակցող մարմիններին (ՀՀ Նախագահին առընթեր քաղաքացիության հարցերի հանձնաժողովը, նրա աշխատակազմի ներման, քաղաքացիություն, պարզաբանություն և կոչումների վարչությունը, կառավարությունը, ՀՀ ոստիկանությունը, արտաքին գործերի նախարարությունը և դիվանագիտական ծառայությունները) պարտականությունները: 7. Փախստականների իրավական վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում: Փախստականի կարգավիճակ ստանալու կարգը: Փախստականի կարգավիճակ ստանալու դիմումի մերժումը և դրա գանգատարկման կարգը: 8. Քաղաքական ապաստանի իրավունքը և իրացման եղանակները: Դիվանագիտական ապաստանի ինստիտուտը:	փաստաթղթերը, ինչպես նաև փախստականի կարգավիճակ ձեռքբերելու վերաբերյալ փաստաթղթերը: Ծանոթանում եմ քաղաքական ապաստանի և դիվանագիտական ապաստանի ինստիտուտներին: Ստուգվում է ն ընթացիկ առաջադրանքները, կազմակերպվում է ն թեմատիկ ցուցադրություններ, տրվում է ն թեստային առաջադրանքներ:
--	---

Հարցաշար

«ՀՀ սահմանադրական իրավունք 1» առարկայի ստուգարքի

1. Սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը : «Սահմանադրական իրավունք» և «պետական իրավունք» հասկացություններն հարաբերակցությունը :
2. Սահմանադրական իրավունքի առարկան և մեթոդը :
3. Սահմանադրաիրավական նորմերը և ինստիտուտները :
4. Սահմանադրաիրավական հարաբերությունները և դրանց սուբյեկտները :

5. Սահմանադրական իրավունքի աղբյուրներն են երեքը :
6. Սահմանադրական իրավունքի համակարգը ,դրակապը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության համակարգի հետ :
7. Սահմանադրական պատասխանատվությունը անձնակազմի անդամներին է պատկանում :
8. Սահմանադրական իրավունքի տեղը Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համակարգում :
9. Սահմանադրական իրավունքի գարգացման հիմնական միտումները :
10. Սահմանադրական իրավունքի գիտությունը անարկան ,համակարգը և աղբյուրները :
11. Սահմանադրական իրավունքի գիտությունը անմեթոդները :
12. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի գիտությունը գարգացումն արդիփուլում :
13. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի դասընթացը :
14. Սահմանադրության հասկացությունը և հատկանիշները :
15. Սահմանադրության հատուկ իրավաբանական բնույթը :
16. Սահմանադրության երկթյունը :
17. Սահմանադրության տեսակները և ձևերը :
18. Սահմանադրության գործառնությունները (ֆունկցիաները) :
19. Սահմանադրության գործողությունը ունի ժամանակի մեջ և տարածություն և վրա: Սահմանադրության նորմերի անմիջական գործողությունը բովանդակություն ունի :
20. Սահմանադրություններին ընդունման և փոփոխման կարգը :
21. Սահմանադրական կարգի հասկացությունը :
22. Սահմանադրական կարգի ինստիտուտի տեղը ՀՀ սահմանադրական իրավունքում :
23. Ինքնիշխան պետություն ունի :
24. Ժողովրդավարական պետություն ունի :
25. Սոցիալական պետություն ունի :
26. Իրավական պետություն ունի :
27. Աշխարհիկ պետություն ունի :
28. Իշխանությունը պատկանելի ժողովրդին :
29. Ժողովրդաիշխանություն իրացման ձևերը :

- 30.Ժողովողների խանութի աններկայացուցչական ձևերը :
- 31.Իշխանութի ունեցրի բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը :
- 32.Անձի իրավական կարգավիճակի հասկացությունը :
- 33.Մարդու և քաղաքացու իրավական վիճակի սկզբունքները :
- 34.Սահմանադրական իրավունքների,ազատություն ունեցրի և պարտականություն ունեցրի հասկացությունը և բովանդակությունը :
- 35.Օտարերկրացիների իրավական վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում :
- 36.Մարդու իրավունքների միջազգային իրավական հիմքերը :
- 37.Իրավունքների և ազատություն ունեցրի սահմանափակման հասկացությունը և հիմքերը :
- 38.Իրավունքների և ազատություն ունեցրի դասակարգումը :
- 39.Արժանապատվությունը որպես մարդու իրավունքների հիմք :
- 40.Կյանքի իրավունքը :
- 41.Անձնական ազատություն և անձեռնմխելիություն իրավունքը և դրա երաշխիքները :
- 42.Մասնավոր կյանքի անձեռնմխելիություն իրավունքը
- 43.Բնակարանի անձեռնմխելիություն իրավունքը :
- 44.Ազատ տեղաշարժելու և բնակավայրը նտրելու իրավունքը :
- 45.Խղճի և հավատքի (կրոնի)ազատություն իրավունքը :
- 46.Մտքի (արտահայտվելու)և խոսքի ազատություն իրավունքը :
- 47.Միավորվելու իրավունքը :
- 48.Խաղաղ,առանց զենքի հավաքներ անցկացնելու իրավունքը :
- 49.Տեղեկատվություն ազատություն իրավունքը :
- 50.Պետություն և առավարմանը մասնակցելու իրավունքը :
- 51.Քաղաքացիություն և հասկացությունը :
- 52.ՀՀ քաղաքացիություն և սկզբունքները :
- 53.ՀՀ քաղաքացիություն և ձեռքբերման հիմքերը և կարգը և ստՀՀ քաղաքացիություն մասին օրենքի :
- 54.ՀՀ քաղաքացիություն դադարեցումը ::
- 55.Քաղաքացիություն վերաբերյալ գործերի և ծման կարգը :
- 56.Փախստականների իրավական վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում :

57.Քաղաքական ապաստանի իրավունքը և իրացման եղանակները :